

Nemzeti Társalkodó

Szombaton, $\frac{6}{2}$ = Februarius' 6-dikán

1830

A' birtokbeli juskereshetés' örökösöltának káros következései.

A' birtokbeli örökösödés' rendjét meghatározó törvényeink szerint, a' Magyar birtokosnak örökösön-tartó azon jussa, hogy hajdani őseinek sok száz esztendőök előtt elidegenített javaikat, az azokat békeségesen bíróktól perelhesse, 's törvényes erejü bizonyosságlevél mellett, magáéivá tehesse. (?) A' törvénytelen tettnek (ij képtelen), hár mely hosszas időmúlás után is, a' Maradékokon lehető megbüntetésé, erköltsi és értelembeli kifejlődésünkbe, privát tsendességünkbe, társalkodási örömeinkbe, gazdasági és politikai állapotunkba igen káros befojással vagyon.

„Sok jussaink vannak eltemetve; a' „bátyám DD, az ötsém NN, 's a' sógor „PP azokból hányják a' fittyet: de, van, „nak leveleink, 's kikeressük; tsak i- „gyekezz törvényt tanulni, 's szemfűl „legy; jussaink felől hol mi világosítást „vehecc vagy hallhacc *), megszerezni

* Valjon nem lehet-é ere azt mondani — egykisség igen sok? — Mert, jóllehet ott, a' hol a' szó' gyökere nem ellenzi, hár ne vólna egyéb c-énk ennél, a' mellyet az Ábécében velünk tanultattak, p. o. Cigány, Cudar, cincog, comb, cabák (zuwag) ferenc, cipó, cövek, círus: mindazáltal, még akkor sem kellene sokat c-vel frui, tsak azért, hogy a' hirtelen kimondás ép-

„gondos légy, 's azomban ha jó szer- „zemény ejtésére alkalmatosságot lácc, „azt, el ne szalaszd.” Így tanátsolja a' perlekedésben öszült Magyar birtokos (füstös igasságait tisztelettel forgatván kezében) atyjai' régi szokott pájájára (melyből, ditsőség helyett a' maradékokra, tsak által hagyott baj háromlott) lépni készített' adékját: 's a' célszerént készült ifjú DD. NN. és PP. atyafijait, kik felől az előbbi ítélettételt gyermekkorától-fogva számtalanszor hallotta, gyűlölni tanulja, mint a' kiknek Elei, az ő' szerentséje romladékaira építették következőiknek jólléttüket; nyájas barátság mosojgó külsőjével simúlki kedvekbe azoknak, kiknél jussait illető világosítást vagy levelet sejdít lenni, célja' előmozdítása' rendes eszközének tarja, 's ha valami használhatót kezébe kapárrhatott, akkor (igassága' örve alatt)

pen c-hangot ad. Például: vehet-ek, vehet-el vagy vehet-esz, röviden: vehetsz — a' tsz tsupa c-nek hallik; de tsak azért, mivel' ilyen lassan beszélni — vehet — —sz, nem szokás, nem is lehet, —ad- —sz = adsz = acc 'sat.; 's az euphoniát a' nyelvértés üti helyre, — sokszor pedig a' betü-változtatás is — görögösön, és sokszor azért, hogy a' nyelv-értónél is más hangot ne adjon,

legközelebbi barátját 's atyafiját zaklatni nem kételkedik; 's végre, hogy önmagával tökéletes ellenkezésbe jöjjön, maga-is térsen oljan szerzeményeket ravasz rászedésekkel (mellyek szabadosok lévén, tsak okos-oknak neveztetnek), mellyekért saját unokáját éppen oly' módon fogják majd, juskereső örökösök kínozni, mint most ő maga másokat. Így fejtődik hazánkfijai' nagyobb részében attyokfijai egy része eránt viseltető gyűlölség és irigység; így, a' nyájias szín alatt fondorló kárkivanás vagy-is farizeusság, a' telhetetlen haszonlesés, 's mint ezeknek fojadékja, az egymás-eránti szüntelen résenlévő tartózkodás, bizodalmatlanság, hideg, feszes társalkodás: mellyek az élet' örömeinek, külömben-is nem nagy divatjából, sokat leszállítanak. — A' régen elidegenített bírtok' vissza-szerzése (ha nevelődésünk 's a' mindennapi bennelétel által belénk rögzött előítéletet féretéve akarunk vizsgálódni), a' vissza-szerző részéről nem egyéb telhetetlenségnél: ugyan is, mitso-da jusbeli megsértődése lehet akarkinek, hogy az általa soha sem bírt jószágot más használja (jószágnak más vészi-hasznát)? 's ha az, hogy eleink valamit bírtak 's azt elidegenítették, just adhat nekünk annak vissza kívánásáa, mennyivel inkább jussok lehetne erre azon nemzeteknek, kiktől hajdan Magyar-és Erdély országok' bírtokát dító Eleink vitézül, erőhatalommal, vették-el? de, valamint a' nemzetek, ha egymástól régebbi bírtokaikat vissza foglalni indulnának, abból az egész emberi nemzetet elborító veszedelem áradna: úgy, ha

mint: igazság = igasság: mert, igazság-nak e' lenne a' hangja: iga-zság = iga'ság. Éppen ezért nem jó pl. ezt: fáradság így írni: fáradság: mert ez, így hangzik a' jó olvasónál: fáradtság. Jobb tehát ezt contrahálni: fáradott-ság = fáradság.

jussaink' keresését határtalanul felvinni mindnyájan neki eredhetnénk, hazánkon tsak-hamar megéreznők Éris' kezé' sújját; 's csak azon szerentsés környülmény, hogy azon törvényes háborúról némelleyeket természeti békesség-szeretek, 's még inkább a' restség' hatalmas ereje eltartóztat, teszi azt valamivel kissébb (de ártalmas behatására-nézve még-is igen nagy) mértékben érezhetővé. Mekkora méltatlanság történik (a' belénk óltott természeti igasság-érzés szerént ítélve) azon, kitől valami régi szerzemény elpereltetik, 's békességes bírtokáról minden igaz ok-nélkül és reménytelenül megfosztatik? mennyit nem szenved az erköltsi érzés, midőn valaki öseiről örökölt 's a' belénövés által elkerülhetetlen szükségessékké lett vagyonyainak megtartása és óltalmazása végett, a' törvényes formálitások paissá megé bűni kéntelen? mennyit nem szenved az által, midőn békességes bírtokát elvesztve, hasonló keresettel kell mások vagyonyjai megszerzésén törekednie, ha veszteségét hejre pótolni 's politikai hejhezétét fenntartani akarja? —

Nagy akadájja ez, továbbá, tudományos művelődésünknek és privát nyugodalmunknak-is. Semmi tárgy törvényeink mezején oly' sok, oly' tekervényes szövevényekkel tömött, és hosszas, 's többnyire (ha a' költségek, idővesztés 's fáradság felszámíttatnak) haszonfordulás nélkülvaló perek' fojtására út-at nem nyit, mint a' juskeresés. A' felnőtt Nemes (ha az előtte nyílt páját munkáson kívánja fojtatni), mihelyt az iskolai port lerázza, perelni kezd buzgó szorgalommal, drága ideje, lelkireje, 's tehetsége ráfordításával; 's ha, maga nem bojgat másokat, úgy-is, nyugton ritkán, bátorságban pedig soha-sem lehet, midőn minden bírtokosnak leveles-ladáiban lappangható igasságok mi-

dennap újj háború' kiűthetésével fenyegetik. A' birtokbeli bizonytalanság egyik, a' polgári jóllétel' főbb fogyatkozásai között: mi lehet pedig bizonytalanabb a' Magyar birtoknál? Fiúról-fiúra gyűjti 's szaporítja a' Magyar birtokos levéltárját, nyughatatlanul őrizi azt: de a' századok-ólta szorgos gondal szerkesztett kintseket egyetlen-egy oktan Maradék könnyen elpusztíthatja, egy véletlen tűz megemésztheti, és sok más reménytelen történetek által, még, gondos tárnokjaik' kezéből-is eltévedhetnek. Ekkor, oda a' birtok istápjja; 's a' következőség, egy hosszas; költséges perlekedés' végén, gyakran mindenét oda veszi. Kedvetlen állapot! — kívánatosabb 1 négyszegű öl (□^o) földet bizonyossággal, 's háborítatlanul bírni, mint 10-annyit kétségesen, mindennapi részlenlétel és perlekedés mellett.

Ezeknek tapasztalása indítja a' Magyar-örököszt arra, hogy a' tanulólhelyekben tsaknem minden idejét, erejét a' törvénytanulásra fordítsa; melyet deák nyelven, és egy irtózatossokaság (egyik a' másikat félig-meddig vagy egészen eltörölő, híjjános, és rész-szerént kétséges értelmű) törvények' és rendeletek' zürzavarából lévén kéntelen méríteni, a' többi értelem- és ítélő-tehetségnyitó, kifejtő és erősítő tudományoktól (mellyeknek esmérete nélkül igazi-hasznos hazafi, a' legforróbb buzgóság mellett-is, nehezen lehet valaki) szinte egészen elvonódik. Nem azt akarom én ezen érteni, hogy, ha a' juskeresésbeli szabadság mérsékelt időhatárra szorítatnék, azon esetben éppen semmi törvényt tanulni szükség' nem lenne; de meg vagyok győződve abban, hogy tized-része-is a' mostani idő' ráfordításának elégséges volna annyi tudás szerethetésére, hogy az, a' ki privát nyugalomát a' perlekedés' háborús mezejénél

előbb-betsűlli, békességben maradjon; meg, abban-is, hogy a' versengés' tárgyai, 's azokkal' együtt a' perek-is véghetetlenül megkevesednének: de így, minden, szószöllői jártasságra törekedik, midőn azon pája áll előtte, hogy életét nagyobbára törvénykezéssel töltsé; melybe, ha sorba lépett, annak elfutásábanvaló izzadozás, minden művelődési előbb-lépéstől ismét tsaknem merőben elzárja.

Nagy, a' gazdasági veszteség-is: ugyan-is, az előbbiektől szerént, peres bajnokjainknak szinte minden idejek egymás jussai felettvaló vitával emésztődven-meg, sem arra hogy a' földművelésre elég figyelmet fordítsanak, nem érkeznek, 's még-inkább nem arra, hogy a' haza' nagy kárára oly' alélton tengődő kereskedést életre-hozzák, 's a' kézműveket elősegítsék. A' Magyar birtok szüntelenvaló őrt kíván; 's megtörténhetnék, hogy, míg valaki külföldön fojtatná kereskedését, addig (nyereségül) itthoni birtoka elperlettenék. De a' pénz nemléte-is megfojtja valami nagyobbatska gazdasági plán' kivitelét (elmerajz' végbevételét); mivel' az esztendei jövedelmeknek jó részét (a' mit az erősebb lelkűek a' fény-űzéstől megmenthetnek) a' perek nyelik-el. Hány hírtokos van, a' ki addig perel jó reménység' fejében, míg kész vagyonját is eltérszi? — Valóságos kártyajáték. —

Nagy gát a' közjó' előmozdulásában. Ha egy tábor ellenséggel szembe vagyok, minthogy nem tudhatom melyik fog közüllök rám-támodni, az egésztől tartok, még, fegyvernyugvás' idején is. Illyen-forma a' Magyar birtokosoknak egymás-erántvaló állásuk; önn hasznoknak egymás-rontásávalvaló eszközlése, sokakat két-színűekké, ravaszokká, 's tsaknem átaljában egymáshoz bizodalmatlanokká teszi őket (a' jussok-felőlvaló gondola-

tok' közlése kényes, még a' legjobb barátok között-is; hát még a' fiú- és leány-testvérek között; hol tsupán fiat illetők vannak?): a' peres felek (míjkekből áll a' nagyobb rész) természettel hidegek, idegenek egymástól; a' vesztő felek töbnyire ellenségek. Így a' juskeresés a' versengéseknek egy bő forrása, mely a' közjó-előmenetelének, mint a' több hazafíjúi szakadások-is, hathatóson ellene dolgozik; 's midőn ezenkívül, nemzet és nyelv, törvény, vallás, születés és privilégiumbeli különbözőésekből eredő visszázkodások (a' számtalan apróbb meghasonlások elhallgatva) a' hazafiakat szüntelen egymás-rágásával foglalatoskodtatják,—honnan reménylhetni a' közjó' épületét 's előbb-haladását?—nints idő, hogy arra tsak gondügy-is fordítottassék; nints költség, hogy a' hol afféle áldozatok szükségesek. veszendőbe-is kiadattathassék.

Így vala a' Magyar' böldegülésének, előbb a' szüntelenvaló fegyverben-létel, azután, az egymássalvaló kotzódással lett elfoglaltatás mindenkori gátja; így vesztí a' hazafiak' nagyobb része most-is, semmit vissza-nemfizető nyughatatlan-sággal 's bajoskodással, hasznosabban fordítható betses idejét.—

H o n n y i Bálint, s. k. í.

Nézd Nro. 1. lap. 1.—M i e z e n f o l y ó í r á s ? *)

Ezen tzm alatt kijött bévezetésnek az a' tzikkelye, a' hol az egész világ' előlépésével bíztattja, és reménységet nyújt

* Kívánni lehetne, hogy ezen Társalkodó' folytatában, minden olyan megjegyzések, vagy egész értekezések-is, melyek valamely az előttivel egybe-köttetésben vagynak, útasíttassanak ilyen formálag ara a' számra, lapra, és czimre, mely alatt az érthetőségre megkívántató előbbi írás kijött.

a' mü kis Hazánkna-is az iparkodásra, az eredeti írásban nem ilyen értelmü volt, hanem oda ment-ki az okoskodás, hogy: Midőn az egész világ a' külföld-féle surlódások segítségénél-fogva mostanság olyan óriási lépéseket teszen; mi az oka, hogy Erdély hátra maradt, és hogy mivel lehet ezen segíteni? mely okoskodás' rendiben Erdély, fájdalom! nem a' legtündöklőbb színbe volt elő-állítva, valamint a' rosznak elhárítására-is kevés út,—tsak ezen egyetlen-egy könnyü társalkodásba-hozás volt, mint lehetséges, kimutatva. — De, félni lehetett, hogy, nem fog az országnak tetzteni, a' maga' igazi, fájdalom! önszeretetét nem-ketsegtető képét látni; és inkább fogja szeretni a' remény rósa szín képeivel biztatni magát: képeinek tehát, hogy tessék, más ábrázatot kellett magára venni, — ezt a' mostani értelmét ezen tzikkelynek. — Adja a' Magyarok Istene, hogy változzék valóságga a' ki mondott szép remény! — de minél-többször énekelettük már, hogy a' magyar hajnal hasad; annál-messzebb voltunk mind-éddig az igazi viradástól, és annál-jobban meg kell vizsgálunk előbb, míg önszeretetünket ketsegtetnök véle. Valjon igazán megvagy-on-é a' világosodás, vagy tsak szemünk káprázdik, és valjon nem éjjeli fényt (fata morgana) nézünk-é hajnalnak? — Legbizonyosabb jele valamely meglévő nyavalja' veszedelmes-voltának, midőn a' beteg nem érzi rosszul létét; — minden munka fáradságos; tsak a' munkáló-öszton (activitas) és lelkesedés tehetik azt édessé. A' kivégzett munka után jönn az enyhítő áldás, a' böldegítő jutalom. — Van egy bizonyos teremto tűz, minden egészen el nem romlott emberben, mely a' fájdalomban-is édességet, a' fáradságban-is nyúgalmat érez: ez, elhamvadva, mint a' parásában a' tűz, lappang az igen soká nyú-

godt lélekben, de felszerkenve egyszer, maga magát újjítja szünet nélkül, és a' legszebb testi-lelki bódogsággal fizet.— Ez serkenjen Hazámfiai bennetek! — Az igaz munkásság, halgat és tselekszik: valamíg a' képzelődés aranyos szárnyakon repül, mint egy Héroid, jövődö tetteinket trombitálva előttünk; addig, nem sok valót tsinálunk.— Nem festem tehát, 's ne fesse más-is Hazánkat fekete színekkel, ne állítson kedvetlen képet előnkbe, ne énekeljen siralmas elegiákat rólla; de a' mellett, szálljon magába minden-ki közzüllünk, tekintsük-meg gyakran Hazánk' fogyatkozásait, ne irtódzék lelkünk azoknak megvisszálásától.— En most egy-előre, tsak egynehány kérdéseket teszek-fel:—

* * *

A' Haza' G a z d a g s á g á t (Nationalreichtum) illető Kérdések.

1) Minekutánna a' vagyon-közösség, vagy-is, vagyon-nembírásnak az egész emberi nemzetben nintsen többé helye, és minden kissebb vagy nagyobb tökéletességgel egybe-szerkeztetett ország, a' vagyon-birtokon, mint talpkövnön nyugszik, — lehet-é egy ország fenn-álló, bódog, és lelkiképpen-is mivelt, a' nélkül, hogy tagjai tehetősök, vagyonosok, és mindenek felett, szorgalmatosok (industriosusok) legyenek?

2) Valjon egyik tagnak a' gazdagodása okvetetlen maga után húzza-é a' másíknak szegényedését, vagy nem? — és, melyik gazdagodás esik a' többínek contójára, melyik az, a' mely, a' mellett hogy egyes szerentsés és munkás személyeket emel, a' többínek kárával nintsen?

3) Nevezetesen Erdélyt véve szemügyre, állítsuk-meg, hogy, — valjon ebben az országban mostanság, a'

valódi tehetősök' száma szaporodik-é vagy az olyanoké, kiknek gazdagságok tsak tetző fény?— valjon melyik élet- és kereset-módját követők közt vagyon több igazi tehetős ember?— és, valjon melylyek azok a' kereset-módok, mellyek az egyes személyek' gazdagítása mellett, a' több részt ne-hogy szegényíttse, hanem inkább hasznára fordúljon? — Igyekezünk Erdélyre-nézve, a' Nemzeti gazdaságról és kereskedése' állásáról, egy tiszta, mindennel-köz esméret alá hozandó képet állítani elő; számlálja elő minden, a' ki tud valamit, míg kimerítődik az Erdélyben most fenn-álló, és fel-állható gazdagodások' módja; mely tsak akkor lessz kidolgozható, midőn sok-felőlről egybe-gyülendő, ha bár külön, kítsiny és tsekély, de igaz tudósításokból Hazánk' állásáról azt az esméretet szerezzük közönségesen, mellyet most még a' legszorgalmatosabb szemlélődő is a' legnagyobb utánjárások mellett-sem szerezhethet-meg magának.

Pilis-, Csákljai-, Kecské-Kő.

Az emberi-esméretnek három főbb tárgyai lehetnek: Isten-, ember-, világ-esméret. Minden okos, okoskodó, okosodni törekedő lélek'-elme' munkásságának czélerányjai ezek. Az első elmei láthatár', 's a' szent kinyilatkoztatások' titkáig; a' két utolsó, a' tapasztalás', tudományosodás', böltselkedés' mezeje' terjeszkedhetőség — kivilágosítható. A' világtest' nagy egészének egy setét gömb-tagja e' mi földünk. Amazokat esmérni, szép; ezt hasznos; a' jó Honnyfinak pedig hazaföldét esmérni legszorossabb kötelesség. Elmosolyogja a' kimivelt külföldi, ha egy hazafi önn' Hazája eránt tett kérdésekre vállat vonít; 's erről beszélleni hallva, 's hozzá szóllani nem tudva-elpirúl. Innen, 's a' hazafiúi érzés'

otthonosításáért némely polgárosítottabb, 's még vadabb nemzeteknél is, vagy bizonyos életkorig, vagy előbb a' hazaesméret' idejéig a' külföldelés törvényesen is tilalmaztatott. Az esméreteknek két oldala van: haszon, gyönyörűség. Egyik táplálószerre, másik sava az életnek. Amaz e' nélkül tantalusi állás; ez ama nélkül lepkei repkedés. A' kettő együtt teszi az egész Jó' szépét; nehogy amaz—*aerugo et cura peculi'* (Horat. de Art. poet.) — a' sűrű vadonban; vagy a' puszta fény' országában vándorlás' vádjá alá essünk.

Omne tulit punctum qui miscuit utile
dulci.

Nem veszem én a' hazaesméretet oly' szoros értelemben, hogy minden hazafi minden hegyire honnyának felmásson, minden völgyeire leereszkedjék. E' sem elmúlhatatlanul szükséges, se könnyen lehető. Én is némely darabját a' külföldnek, a' szomszéd Magyar-Haza' nevezetesebb részeit jobban esmérem, mint Erdélynek némely feltötskáját; én magam sem esmérem Hazámnak minden apró szögét; 's reményem, sokan fogják utánam ezt gondolni, mondani: —én sem. Egyik egyget, más mást lát. Az, amazt; a' meg ezt írja-le. Az ily apró hely leírásokból (topographia) készül az egész' esmérete; 's így sok fáradozás nélkül a' kanapén ülők is eljuthatnak hazájok' esméretére. Ha nincs kézzel, van ésszel-fogható haszon ebben is; vagy — a' tudás nem haszon? — Ily nemü-czélú e' kis tudósítás is; hogy legalább, azok, kik távolról látják; 's azok is, kik alattak járnak, 's a' feljebb írt szirtekre tekintve csak így kiálthatnak-fel: óh, be nagy hegyeket teremtett az Isten! — tudhassanak, mondhassanak valamivel többetskét róllok. Szép a' Természetiának-leányának a' Teremtés' csudájin elmerülni. Gyönyörű tété-

lek (problema) ezek a' fejtegetőnek. A' Természet' nagy temploma oly egygyűű szent hely, hol Teremtőjéhez, önnmagához, 's szülőannyához — a' földhöz legközelebb teheti magát az ember. Egy néma fűszál, egy szép virág, egy tiszteletes öreg fa; egy mesterezetlen csuda állásu pompás szirt; egy kies völgy, zuhogó csermelyek; egy leterült síkság, hatalmas folyók; számtalan felséges jelenések — hol lehet ennél pompásabb néző-szín? — Bár minden, a' mit nevezetest lát, írná-le! Örülnék, ha hazámnak ily kiegészített szórajzát láthatnám. Kezdjük a' héjján a' dolgot. Mint Hazánk' Geniussai ereszkedjünk előbb a' lelketlen alakokra: hegyvölgyes Hazánk' hegyvölgyeire, azután esmérkedjünk a' lelkes valókkal: emberrel, Polgáritársasággal. A' Természetben nincs semmi ok nélkül; ha szinte szembetünő haszna nincs is. Nem lessz hát éppen ok nélkül az elől érdeklött hegyeinknek e' rövid leírása is. Melyek közül legyen első — a'

P i l i s

Azon kitettzőbb hegylánczban, mely az Erdélyt körülkerítő kárpátokat mint egy közhúr (chorda subtensa) kötiössze, nevezetes magas csúts a' Pilis. Nevezetett, hozzávetőleg (a' ki bizonyost tud jelentse-ki.) vagy a' rajta csoportoson termő pelyhes-pilés fűnemről; vagy a' melegebb időszakban is rajta gyakran megjelenő hópelyhek-pilékről; vagy pilis (szegely — metszés — szelt) szóról. Talpainál keletről Nagy Enyed, észak-nyugotról Szentgyörgy, Thoroczko fekszenek. Tetejéig, Nagy-Enyedről, néhol lejtős, merőben hágó, alkalmatlan, kövés, csakugyan lőszekerrel is (mint magam is régen jártam rajta) járható öt órányi út van. A' tetőről gyönyörű a' kilátás; világosabb mint a' Retyezátról (mind kettőt próbáltam): mért ezen ré-

mító magasságról letekintve minden homályban úsz; a' Pilisről pedig az Erdélyt kerítő havasok szinte mind; délkeletre az ország' nagy része fel Maros-Vásárhelyig, az egymástól egygarányu távolságra fekvő Thorda, Nyagy-Enyed, Károlyvár; észak-nyugotra a' Thoroczko—Szentgyörgyi gyönyörű arkadi völgy; nyugotra temérdek hegyek-kősziklák látszanak. A' csútsón álló, széljel tekintve, egy köz' középpontján képzeli magát, melyről kezdetben a' Természet Erdélyt Kárpátokkal béczirkalmazta. Ezen több mértföldekre széljel terjedt óriási hegynek dereka alól erdőkkel van fedve; teje' hegyes csútsán csak két nyárfa vív régen a' szelekkel. — A' csúts' tövén, mas hegyek felett fekszik egy kevés házokból álló oláh falutska. Lakossai ott jártankor takaríták a' tetőn össze, a' szép őszi napon szénájokat. Magam messzelátócsővel (perspectiva) vizsgáltam a' vidéket; 's erre a' munkások félelmesen elrejtezenek. Később egy öreg közelebb sunnyoga. Kérdé: mit keresnek ott? — Felelém: csak e' hegyet közelebről látni, 's róla széljel nézni — egész itt jársom' czélja. Rázogatva fejét visszanozá az oláh: Rosz jel — a' Hóravilág előtt is ilyen csökkel nézgeltek némely urak innen széjjel, 's veszedelem következék az országra. A' múlt idők' bényomása, a' babonás, képzetek' szüleményei valának ezek. Így állott ezelőtt tizenkét esztendőkkel a' Pilisaljai világosodás; 's álltán még ma is. Biztatám a' remegőt 's csak alig tudám megbékéltetni magával. Nem messze Pilistől, sorában van-a'
(másszor következő Kőhegy)

Kérdés, Panasz, meg nem rágott Vád.

Egy Levélnek bérekesztő ígéi ezek: „Miféle írást küldött innen valaki a' Redactionnak a' Társalkodóba-kiadás-vé-

„gett? — a' mellyet nem adott-ki. Fül-
„hegyel hallottam panaszt rólla, hogy
„a' Redactio hirdeti hogy írjanak, 's ha
„írnak, nem adja-ki.”

A' Red. felelete, a' kérdésre: Nem tudom a' többi közzül, mellyek még várják a' szert. — A' panaszra: Jaj lenne a' N. Társalkodónak 's az örömmel Olvasóknak az Írók' részéről, ha a' mi beérkezik, mind belé férne 1 árkusba. — A' vádra: Sok beszéd kellene: mert, köszönet helyett jött. Örvendjen a' Vádló, mint, gondolhatólag — jó Hazafi, 1-ször, ha annyit írnak, hogy nem adhatni mindjárt-ki; 2-ször, ha a' méhek' jászlától eltiltatnak; 3-ször, ha kiadná, piszkot kapna minden Olvasótól.

Egyébaránt, — Mi kára lesz benne a' panaszló Nevetlennek, 's az egész Nemzetnek, ha annyi jó Munka gyűl össze fél esztendő alatt, hogy még a' másik félre is elég volna? — azt nyernék vele, hogy a' következő fél esztendőben már, egy kis Társalkodó-Courage-t szerevén, ha 52 árkust nem, legalább egynehány-nyal többet váltanánk 26-nál.

Ellenben, mi haszna volna minde-
niknek abban, ha a' Redactio vagy-egyszer ezt izenné: „A' jövő héten nem lesz Társalkodó, Munka-nemléte miatt.”

Jelentés

A' kinek kedve volna, a' Redactio helyett a' fél esztendei Társalkodóhoz Vezetéket vagy Indexet az ábécé' rendin készíteni, — ne sajnálja előre bejelenteni. El lehet azt mindjárt is kezdeni, — annál-tökéletesebb lesz. Lehet az Verbalis, Nominalis és Realis. Az utolsó, legyen complet; a' két első, tsak a' fontosokra és nyomosokra igyelve. Az Emlős állatok' Természethistoriájának az Indexe, nem megvető mustra-szolgálatot tehet, minden nyelvre-nézve egygyütt, vegyesen.

Hirdetés

Azoknak, a' kiknek, akarmelyik foljandó félesztendőben, 3 egész árkus munkájok lessz a' Társalkodóban nyomtatásban; az azt követő fél esztendőben, fizetés nélkül fog ez a' Munka járni. Ha tehetősebbek, mint-sem ezt a' szíves ajánlást magokra-nézve elfogadhatnák: jegyessenek-ki ára legalább egy más-akarkit, a' ki azt szívesen fogná venni.

A' mi pedig a' Híradó' tehetősebb tisztelt Olvasóit illeti, Kiknek a' Társalkodó (a' szörnyű, de nem panaszképpen, hanem megelégedéssel mondott, kevés Előfizetők miatt) valósággal gratis jár, méltóztassanak más szűkölködbbeknek megvigasztalásokra, ki egynek, ki többnek a' számára is, ki egy, ki több Társalkodót, tettzéssek szerént, kegyesen váltani, hogy ez az egész Nép' hasznos Foljóirása ezzel is előbb-mozdítottathasson. Az ára ha r m a d fél forint pengőben — kézhez frankirozva.

Kérdés:

Valjon nem volna-é nagyon hasznos, ha némellyek a' Társalkodóba betűszható hibás vélekedések ellen, a' már bőven meghányt-vetett jámbor szeméjkímélés mellett, észre-vételeket is küldenének-bé? — mindent a' lehetséges rövidtséggel — ne-hogy az elhallgatott hibának a' gyengébbek közzül követői akadjanak.—Ez a' barátságos, de igaz beszédü és jóltévő vetekedés, só és fűszer-gyanánt szolgál a' nyílt szívü Társalkodónak; az illyenek által emelkednek sok kéttséges hypothesisek Thesis-rangra; — így nem fordul a' felébresztett lélek a' másik oldalára, hogy még jobban elaludjon, — mint a' múlt hetekben egy derék Philosophus' harsogó trombitája ellenére is megtörtént.

MAGYAR-NYELVNYOMOZÓ

Mitsoda szók vagynak magyarul ennek megfelelők; vagy ha még nintsenek, mivel lehetne kitenni ezt: jus*), Recht, droit — és az ebből származókat jus naturae, jus gentium, jus privatum, jus publicum, jus positivum, jus exclusivum, privilegium, königl. priv. Gesellschaft, oder Fabrik?

A' Nemz. Társalkodó' fizető-Olvasóinak Név-Laistrom a' folytatása.

N. M. Báró Jósikáné ÖExja Kološvár
 A' Convictusbeli Ifjúság - Kološvár
 T. Kelemen Ján. Ref.Könyvtárn. Kološvár
 M. Torma József Táblabíró - Kudu
 M. Idősb Zeyk János - - N. Enyed
 T. Csiszér Dán. Fisc.Cancell. M. Vásárhely
 T. Magistratus - - Szász-Régen
 T. Szilágyi József, Szószólló M. Vásárhely
 Ns.Küküllő V. T. Szószóllói Kar Radnoth
 A' Ref. Papság' Előlj. Kükül. Ker. Radnoth
 T. Csedő József - - Abrudbánya
 T. Szabó István Senátor Abrudbánya
 T. Lakatos Györ. Chir. Magist. Verespatak
 M. Lakatosné szül. Way - - Gorbó
 T. Intze Ferentz Táblabíró - Gerend
 T. Vajna 'Sigmond Deák - N. Enyed
 T. Zeyk Miklós Deák - N. Enyed

—O—

Ismét kevesebbnek kell nézni eggyel a' Névlaistromot: mert, ugyanazon-egy Társalkodóra, az is ki van nyomtatva, a' ki azt váltotta, az is, a' kinek számára váltotta.

* Jus-nak kitételére magyarul, talán legjobb magyar szó ez: JUS; mert, még a' nagy Á-t nem esmérő tudatlan is éppen úgy tudja, sőt érti, valamint ezt: Kúrátor, Professor, Kántor Uram. De ha tsak-ugyan passust kellene neki adni; dictatura kell hozzá, még-pedig academica; ha valaki ennél jobbat nem farag—Bírtság = bírt-ság, nem pedig Bírtság: mert ez az utolsó már, még a' Latinusokat is elnyomta a' maga' szakmányában.